

του Μιχαήλ Χούλη, Θεολόγου

Η λειτουργική εκκλησιαστική ζωή είναι γεμάτη από ευσεβείς προσφωνήσεις, επικλήσεις, ύμνους, ακολουθίες και εορτασμούς προς τιμήν της Θεοτόκου, που κορυφώνονται στις Θεομητορικές γιορτές. Πολλές από τις Φωτοφάνειες ακόμη της Παλαιάς Διαθήκης συμβολίζουν το μυστήριο του τόκου της Παρθένου (Κλίμαξ του Ιακώβ που ένωσε Ουρανό και γη, νεφέλη φωτεινή, άφλεκτος βάτος κ.α.). Είναι πασιφανές ότι ο ελληνικός λαός αγαπάει βαθύτατα την Παναγία και της αποδίδει επτακόσιες περίπου επωνυμίες (Ελευθερώτρια, Μεγαλόχαρη, Γλυκοφιλούσα, Εκατονταφυλιανή, Ελεούσα κ.λπ.), ενώ έχουν ανεγερθεί σ' όλη την χριστιανοσύνη χιλιάδες ναοί στο όνομά της, αφού εξάλλου κατέχει η Παναγία τη δεύτερη θέση σε τιμή και αγιότητα στον Ουρανό μετά την Αγία Τριάδα. Τεράστιο είναι μάλιστα το πλήθος των εικόνων που έχουν φιλοτεχνηθεί και εκφράζουν αγάπη και σεβασμό προς το πρόσωπό της. Εν τούτοις και στην Θεοτόκο αποδίδουμε τιμητική προσκύνηση (όπως και σε όλους τους αγίους) και όχι λατρεία, που αρμόζει μόνο στον Τριαδικό Θεό, τον Ιησού Χριστό ως Θεάνθρωπο και στην Θεία Ευχαριστία.

Ολόκληρη βέβαια η Θεία Λειτουργία προσφέρεται εξαιρετικά προς τιμήν της Θεοτόκου, αφού είναι η Κυρία των αγίων και των αγγέλων του Ουρανού. Πολύ εύστοχα ο αρχάγγελος Γαβριήλ την ονομάζει «κεχαριτωμένη» (Λουκ. 1,28), αλλά και ο μεγάλος Θεολόγος της Πρώτης Εκκλησίας, Ιωάννης, λέγει παραστατικότερα γι' αυτήν ότι πρόκειται για απολύτως «θαυμαστό σημάδι στον ουρανό», ενώ την βλέπει «ντυμένη τον ήλιο, με το φεγγάρι κάτω από τα πόδια της, και στο κεφάλι της στεφάνι με δώδεκα αστέρια» (Αποκ. 12,1). Ο ιερός Πρόκλος Κωνσταντινουπόλεως αρνείται πως υπάρχει μεγαλύτερο θαύμα σ' όλο το σύμπαν από την Θεοτόκο, ενώ ο σπουδαίος Νικόλαος Καβάσιλας γράφει ότι μόνο η Παρθένος αξιώθηκε να δει κατάματα τη Θεότητα. Την μητέρα του Κυρίου οι Γ', Δ', Ε' και ΣΤ' Οικουμενικές Σύνοδοι ονομάζουν ΟΝΤΩΣ ΘΕΟΤΟΚΟΝ (και όχι εσφαλμένως 'Χριστοτόκο', όπως δίδασκε ο αιρετικός Νεστόριος), ενώ οι εκκλησιαστικοί Πατέρες τονίζουν ότι εκτός σωτηρίας είναι εκείνος που αρνείται το μυστήριο της εκ Παρθένου γέννησης του Θεανθρώπου. Ο προφήτης Ησαΐας προέβλεψε άλλωστε, χάριτι Θεού, την γέννηση του Θεανθρώπου από την Παναγία, και μάλιστα 800 χρόνια προ Χριστού, όταν λέγει: «Ιδού, η Παρθένος θα συλλάβει και θα γεννήσει υιόν και θα καλέσουν το όνομά Του Εμμανουήλ», ήτοι ο Θεός μεθ' ημών (Ησ. 7,14).

Η μεγάλη αξία της Υπεραγίας (σε σχέση με τους ανθρώπους) Θεοτόκου βρίσκεται στο ότι ενώ και η ίδια δεν έπαυε να είναι εγκλωβισμένη στον στεναγμό του κόσμου για σωτηρία, ενώ δεν έπαυε να είναι κόρη του πεσόντος Αδάμ, εν τούτοις συνεργάστηκε οικειοθελώς με το σχέδιο του Θεού και έγινε το όργανο της λύτρωσης και το στόμα της πλάσης, που ανταποκρίθηκε θετικά στην πρόσκληση του πανοικτίρμονα Θεού. Η θέση της Παναγίας στο μυστήριο της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους είναι επομένως μεγίστη. Χωρίς τη δική της συνεργασία, το δικό της ΝΑΙ στον Θεό, όταν κλήθηκε να γίνει η μητέρα του Υιού Του, η σωτηρία του ανθρώπου θα ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί. Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέγει για την Θεομήτορα ότι πρόκειται για 'την έδρα της αρετής, που απομάκρυνε κάθε σαρκική επιθυμία και παρέμεινε παρθένος στην ψυχή και το σώμα' και μοναδικό

κατοικητήριο του Λόγου.

Είναι γεγονός ότι αρκετοί κύκλοι ετεροδόξων προτεσταντών δεν τιμούν ιδιαιτέρως την Παρθένο Μαρία, αν και είναι γραμμένο το «Ιδού, ΑΠΟ ΤΩΡΑ ΘΑ ΜΕ ΜΑΚΑΡΙΖΟΥΝ ΟΛΕΣ ΟΙ ΓΕΝΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ» (Λουκ. 1,48), και πάλι ο Γαβριήλ την προσφωνεί ως «ΠΛΕΟΝ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΗ ανάμεσα στις γυναίκες» (Λουκ. 1,28). Ακραίες προτεσταντικές οργανώσεις (λ.χ. οι Μάρτυρες του Ιεχωβά) ουδέποτε την ονομάζουν Θεοτόκο, διότι αρνούνται ότι ο Χριστός είναι ο Θεός. Η Ελισάβετ, όμως, μόλις η Παναγία την επισκέφθηκε, φωτισθείσα από το Άγιο Πνεύμα τής είπε: «Και πως συνέβη τούτο, να έλθει Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΜΟΥ ΠΡΟΣ ΕΜΕΝΑ;» (Λουκ. 1,43). Την ονομάζει η Ελισάβετ μητέρα του Κυρίου, δηλαδή του Θεού και άρα είναι ΘΕΟΤΟΚΟΣ. Για την Ορθόδοξη Εκκλησία εξάλλου η Παναγία ήταν παρθένος πριν, κατά και μετά τη γέννα της, την ονομάζει δηλαδή και την ευλαβείται ΩΣ ΑΕΙΠΑΡΘΕΝΟ. Κύριλλος ο Αλεξανδρείας διδάσκει ότι δικαίως η Παναγία καί Θεοτόκος καί Παρθενομήτωρ αποκαλείται στην Εκκλησία. Διαχρονική έμεινε στη Δύση η διατύπωση του ιερού Αυγουστίνου ότι «Παρθένος συνέλαβε, Παρθένος έτεκε, Παρθένος έμεινε» (βλ. Π. Τρεμπέλα, «Δογματική», τ. β', κεφ. 12, εκδ. Ο Σωτήρ, Αθ. 1979). Η παρθένος Μαρία ονομάζεται εξάλλου από τον Ιεζεκιήλ «ανατολική πύλη του ναού... που θα μείνει κλειστή, ΚΑΝΕΙΣ ΔΕΝ ΘΑ ΔΙΕΛΘΕΙ ΔΙ' ΑΥΤΗΣ, διότι Κύριος ο Θεός του Ισραήλ θα διέλθει δι' αυτής ΚΑΙ ΘΑ ΜΕΙΝΕΙ ΚΛΕΙΣΤΗ» (44, 1-3).

Ενώ αρκετοί Διαμαρτυρόμενοι υποτιμούν το πρόσωπο και το έργο της Θεοτόκου, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία έφτασε σε υπερεκτίμηση της γεννήσεώς της (από υπερβολική ευσέβεια) και την ονόμασε «Αμίαντη Σύλληψη», θεωρώντας ότι συνελήφθηκε άσπιλη και διατηρήθηκε άθικτη από το προπατορικό αμάρτημα (βλ. «Κατήχηση της Καθολικής Εκκλησίας, ΣΥΝΟΨΗ», Γραφείον Καλού Τύπου, Αθ. 2005). Με τη θέση αυτή -που αναγνωρίστηκε στη Δύση ως δόγμα εκκλησιαστικό μόλις το 1854, αν και δεν απαντάται ούτε στην Αγία Γραφή ούτε και στην αποστολική παράδοση- είναι σαν να παραδεχόμαστε ότι ένα πλάσμα του Θεού (η Παναγία) ήταν ήδη σωσμένο πριν να γεννηθεί ο Χριστός. Ο ευαγγελιστής Ιωάννης λέγει επίσης ότι: «Πριν την δι' αναστάσεως δόξα του Ιησού ΚΑΝΕΙΣ δεν είχε ακόμη λάβει το Άγιο Πνεύμα» (Ιω. 7,39).

Η Ορθόδοξη Εκκλησία δέχεται ότι και η αγία Θεοτόκος κληρονόμησε την αμαρτωλή φύση και τις συνέπειες της πτώσης του Αδάμ, αλλά προσωπικά στη συνέχεια, και με τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, απαλλάχθηκε από την αμαρτία και ενώθηκε με το Θεό. Αυτό και μόνο υποστηρίζεται αγιογραφικά, αφού σύμφωνα με τα λόγια του αρχαγγέλου: «Το Άγιο Πνεύμα ΘΑ ΕΡΘΕΙ πάνω σου και ΘΑ ΣΕ ΚΑΛΥΨΕΙ η δύναμη του Θεού» (Λουκ. 1,35) -και άρα δεν είχε έρθει κατά τη γέννησή της. Αλλά και ο απόστολος Παύλος διδάσκει: «Μέσω ενός ανθρώπου μπήκε στον κόσμο η αμαρτία.... γιατί ΟΛΟΙ ΑΜΑΡΤΗΣΑΝ» (Ρωμ. 5,12). Γι' αυτό και παραμένει στη συνείδηση της Εκκλησίας αγία γέφυρα προς τον Θεό και Η ΜΕΓΑΛΗ ΜΕΣΙΤΡΙΑ, συνήγορος και βοηθός των πιστών.

Τέλος, η Ορθόδοξη παράδοση, όπως αποτυπώνεται στην Υμνολογία και την Πατερική Θεολογία, διδάσκει πως το σώμα της Θεοτόκου, ΜΕΤΑ ΤΟΝ ΠΡΟΣΩΡΙΝΟ

ΘΑΝΑΤΟ ΤΗΣ -και όχι εν ζωή όπως δέχτηκαν στη Δύση- ΜΕΤΕΣΤΗ στον Ουρανό και ενώθηκε ΧΑΡΙΤΙ και ΨΥΧΟΣΩΜΑΤΙΚΑ με τη δόξα του Τριαδικού Θεού (Κοίμηση της Θεοτόκου). Ήδη πραγματοποιήθηκε δηλαδή για την Παρθένο η Δευτέρα Παρουσία του Υιού και Θεού της. Αφού εξάλλου τα λείψανα πολλών αγίων παραμένουν άφθαρτα, μυροβλύζουν και θαυματουργούν, είναι καί λογικό καί θεολογικό να ειπωθεί ότι το ΠΑΝ-ΑΓΙΟ σώμα της Παρθένου δεν θα μπορούσε να μείνει εγκλωβισμένο στη φθορά του θανάτου. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία η θεολογία περί της εν σώματι μεταστάσεως της Θεομήτορος δεν έγινε πάντως δόγμα πίστεως όπως θεσπίστηκε στη Δύση το 1950, αφού είναι αλήθεια πως δεν απαντάται στην Αγία Γραφή και στην ιερά Παράδοση των αρχικών χρόνων, παρά μόνο αναπτύχθηκε από τον 6ο αιώνα κ.ε.

ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ:

ΑΠΟΛΟΓΗΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ Ε΄, Π. Τρεμπέλα, εκδ. 'Ο Σωτήρ', Αθ. 1994

ΔΟΓΜΑΤΙΚΗ, Π. Τρεμπέλα, τ. Β΄, εκδ. Ο Σωτήρ, Αθ. 1979

Ο ΧΡΙΣΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΚΑΙΝΟΥΡΙΟΣ ΚΟΣΜΟΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ, Ν. Νευράκη, Αθ. 1989

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΙΣΜΟΣ, ΠΡΟΤΕΣΤΑΝΤΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, Αντ. Αλεβιζόπουλου, εκδ. Επτάλοφος, 1992

ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΑΙΡΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΕΣ ΛΑΤΡΕΙΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, Μιχ. Χούλη, έκδ. 'Ιεράς Μητροπόλεως Σύρου', Ιούλιος 2002